

ΤΕΥΧΟΣ 3 – ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2004

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

ΜΟΝΑΔΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Τα θέματα που αναλύονται στο παρόν τεύχος της Οικονομικής Έρευνας είναι η επιλογή μεταξύ κρατικών και ιδιωτικών συστημάτων σύνταξης, οι οικονομικές πτυχές των πρόσφατων προτάσεων της επταμελούς επιτροπής πανεπιστημιακών για μεταρρύθμιση της παιδείας, η καταναλωτική συμπεριφορά των τουριστών στην Κύπρο και η σημασία των κρατικών κινήτρων στις επιχειρηματικές αποφάσεις.

Η εισαγωγή ιδιωτικών σχεδίων σύνταξης είναι μια πιθανή εξέλιξη στην αναζήτηση μεταρρυθμιστικών μέτρων για την αντιμετώπιση του προβλήματος βιωσιμότητας που προβλέπεται ότι θα αντιμετωπίσει μακροχρόνια το κρατικό σχέδιο σύνταξης στην Κύπρο. Το άρθρο του παρόντος τεύχους παρουσιάζει τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα των ιδιωτικών σχεδίων σύνταξης και εξετάζει το βαθμό στον οποίο μπορούν να αντικαταστήσουν το κρατικό σχέδιο σύνταξης.

Η έκθεση της Επιτροπής Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης που είδε πρόσφατα το φως της δημοσιότητας περιέχει πολλές και σημαντικές μεταρρυθμίσεις, όμως, παραλείπει να αναφερθεί στο οικονομικό κόστος (και όφελος) που συνεπάγονται οι προτάσεις της. Αυτό στερεί τον αναγνώστη ένα βασικό στοιχείο για την αξιολόγηση και ιεράρχησή τους, καθώς το οικονομικό κόστος αντανακλά στη δυνατότητα εφαρμογής και βιωσιμότητας της προσπάθειας.

Η καταναλωτική συμπεριφορά των τουριστών είναι μια σημαντική παράμετρος για την Κυπριακή οικονομία. Η ΜΟΕ έχει αναλύσει στοιχεία για την καταναλωτική δαπάνη των τουριστών χρησιμοποιώντας στοιχεία από ερωτηματολόγια που καλύπτουν ένα μεγάλο αριθμό τουριστών. Τα στοιχεία έχουν αναλυθεί τόσο περιγραφικά όσο και οικονομετρικά και δείχνουν ιδιαίτερα ενδιαφέροντα αποτελέσματα.

Τα κίνητρα οικονομικής συμπεριφοράς και ο τρόπος προσδιορισμού ή επηρεασμού τους από την κρατική παρέμβαση είναι σημαντικός παράγοντας οικονομικής ανάπτυξης και σταθερότητας. Ο σχεδιασμός της φορολογίας και ρύθμισης των αγορών χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή διότι δεν είναι πάντοτε ξεκάθαρο προς ποια κατεύθυνση ωθεί τις αποφάσεις των εταιρειών.

Σε αυτό το τεύχος:

• Ιδιωτικά ή κρατικά σχέδια σύνταξης;	2
• Οι προτάσεις για μεταρρύθμιση της παιδείας: μια κριτική ανάλυση	3
• Η καταναλωτική συμπεριφορά των τουριστών στην Κύπρο	4
• Σχόλιο: κρατικά κίνητρα και εταιρικές αποφάσεις	5
• Νέα της Μονάδας Οικονομικών Ερευνών	6
• Νέα του Τμήματος Οικονομικών	7
• Η Μονάδα Οικονομικών Ερευνών	8

Ιδιωτικά ή κρατικά σχέδια σύνταξης;

Δήμητρα Κομοδρόμου

Ένα ερώτημα που απασχολεί την ακαδημαϊκή και την πολιτική κοινότητα είναι κατά πόσον τα σχέδια σύνταξης πρέπει να είναι κρατικά ή να έχουν ιδιωτικό χαρακτήρα και να λειτουργούν με βάση τους μηχανισμούς της ελεύθερης αγοράς. Το άρθρο αυτό θα προσπαθήσει να δείξει την αναγκαιότητα συνδυασμού στοιχείων του κράτους και της ελεύθερης αγοράς.*

Η ελεύθερη αγορά δεν μπορεί να προσφέρει από μόνη της το άριστο επίπεδο κοινωνικής ασφάλισης στο επιθυμητό ύψος αποταμίευσης τόσο για το άτομο όσο και για το σύνολο της οικονομίας. Η ύπαρξη ασύμμετρης πληροφόρησης στην ελεύθερη αγορά και το πρόβλημα της αδιαφορίας (free-rider problem), που εξυπακούει ότι ορισμένοι επαναπαύονται ότι οι υπόλοιποι θα εξασφαλίσουν και τη δική τους κοινωνική ασφάλιση, υποδηλώνουν ότι υπάρχει σκοπιμότητα για κρατική παρέμβαση στην κοινωνική ασφάλιση. Το ερώτημα, όμως, που δημιουργείται είναι μέχρι ποιο βαθμό η κρατική αυτή παρέμβαση πρέπει ή μπορεί να φτάνει.

Το κράτος υποχρεώνοντας όλους τους εργαζομένους να εισφέρουν στο ταμείο κοινωνικών ασφαλίσεων αποτρέπει το φαινόμενο της αδιαφορίας. Επιπρόσθετα, ο ρόλος του κράτους επεκτείνεται και στο βαθμό όπου μόνο το κράτος μπορεί να προστατεύσει τους ασφαλιζόμενους από απρόβλεπτα γεγονότα όπως τον πληθωρισμό και την ανεργία. Από την άλλη όμως, το πρόβλημα της ασύμμετρης πληροφόρησης δεν αντιμετωπίζεται πλήρως μιας και το κράτος δεν προσφέρει ασφάλιση σύμφωνα με τις προτιμήσεις των ασφαλιζόμενων αλλά γενικεύοντας αυτές τις προτιμήσεις και δρώντας ως μη κερδοσκοπός για να μπορέσει να κρατήσει το ταμείο βιώσιμο και επαρκές.

Ένα από τα πιο σημαντικά πλεονεκτήματα της ελεύθερης αγοράς είναι η ευελιξία του συστήματος να προσαρμόζεται σύμφωνα με τις προτιμήσεις του ασφαλιζόμενου και να προσφέρει επιλογές διαφοροποίησης μεταξύ εργασίας, κατανάλωσης και αποταμίευσης ή διαφορετικά να υπάρχει επιλογή για ανακατανομή του εισοδήματος και της εργασίας. Επίσης, η ελεύθερη αγορά μπορεί να προσφέρει επιλογές διαφοροποίησης τόσο από άποψη επενδυτικών σχεδίων, ιδιωτικών συντάξεων ή ακόμα και προσωπικών επενδύσεων με αγορά μετοχών, όσο και στο επίπεδο κάλυψης ανάλογα με τις ανάγκες του καθενός.

Τα πιο πάνω δεδομένα οδηγούν στο συμπέρασμα ότι ούτε το κράτος αλλά ούτε και η ελεύθερη αγορά μπορούν από μόνα τους να παρέχουν σχέδια σύνταξης που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες τόσο των ασφαλιζόμενων όσο και της οικονομίας. Συγκεκριμένα, η υποκατάσταση του υφιστάμενου κρατικού σχεδίου σύνταξης με νέα ιδιωτικά σχέδια δεν πρόκειται να εξαλείψει τα προαναφερόμενα προβλήματα, αλλά και από την άλλη η διαχείριση της κοινωνικής ασφάλισης δεν πρέπει να παραμείνει εξ ολοκλήρου κρατική.

Οπότε, αυτό που μπορεί να θεωρηθεί ως ο καταλληλότερος τρόπος χειρισμού των διαφόρων προβλημάτων ενός σχεδίου σύνταξης είναι ένας συνδυασμός κρατικής και ιδιωτικής ασφάλισης. Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, ένα μέρος θα πρέπει να είναι υποχρεωτικό, και αυτό θα μπορούσε να είναι αυτό που στην Κύπρο ονομάζεται βασικό. Από εκείνο το σημείο και μετά, για εξασφάλιση σύνταξης πέραν του βασικού μέρους, θα πρέπει να αφηθεί ο ιδιωτικός τομέας να παρέχει σχέδια ασφάλισης. Αυτό έχει δύο πλεονεκτήματα: (α) παρέχεται δυνατότητα διαφοροποίησης των σχεδίων με βάση τις προτιμήσεις των ασφαλιζόμενων και (β) αποφεύγονται οι κίνδυνοι κατάρρευσης της οικονομίας διότι διαμοιράζεται ο κίνδυνος μεταξύ του κράτους και των ατόμων. Επομένως, αφήνοντας την ελεύθερη αγορά να ενεργήσει από μόνη της (όσον αφορά το προαιρετικό μέρος της κοινωνικής ασφάλισης), και υποθέτοντας ότι τα άτομα είναι ορθολογικά (rational), το αποτέλεσμα θα είναι οικονομικά πιο αποτελεσματικό και πιο λειτουργικό από ότι το υφιστάμενο.

Επιπρόσθετα, ο ρόλος του κράτους δεν περιορίζεται μόνο στην υποχρεωτική βασική ασφάλιση αλλά επεκτείνεται στην εισαγωγή σωστού νομοθετικού πλαισίου που να στηρίζει την ελεύθερη αγορά. Η λειτουργικότητα των ιδιωτικών σχεδίων σύνταξης εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το πόσο υγιής είναι η κεφαλαιαγορά σε μια χώρα και τα θεσμικά πλαίσια που το κράτος θέτει για την προσφορά και ζήτηση κοινωνικής ασφάλισης από τους εμπλεκόμενους φορείς του ιδιωτικού τομέα. Οπότε το κράτος καλείται να εποπτεύει τους μηχανισμούς της ελεύθερης αγοράς και να επεμβαίνει όποτε αυτό κρίνει αναγκαίο.

Σε θεωρητικό επίπεδο, η απάντηση στο ερώτημα ποιο από τα δύο σχέδια είναι καλύτερο, το κρατικό ή το ιδιωτικό, είναι ο συνδυασμός των δύο. Αυτό που παραμένει τώρα είναι η πρακτική εφαρμογή του για να μπορέσει κάποιος να οδηγηθεί σε καλύτερα συμπεράσματα.

* Κομοδρόμου Δ. και Σ. Χατζησπύρου 'Σχέδια Σύνταξης στην Κύπρο: Προκλήσεις και Προοπτικές', Μονάδα Οικονομικών Ερευνών, Δοκίμιο Οικονομικής Πολιτικής, Αρ. 05-04, Σεπτέμβριος 2004.

Οικονομικές πτυχές της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης

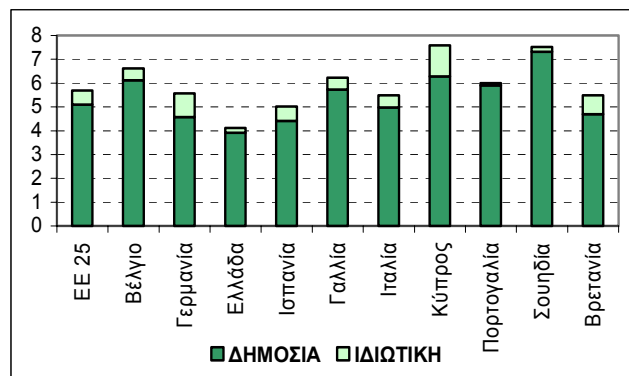
Π. Πασιαρδής και Α. Γεωργίου

Στην έκθεσή της η Επιτροπή Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης (ΕΕΜ), αναλύει τα προβλήματα της παιδείας στην Κύπρο και κάνει σημαντικές εισηγήσεις για εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Το παρόν κείμενο επιχειρεί ένα πρώτο σχολιασμό της προτεινόμενης μεταρρύθμισης από την καθαρά οικονομική σκοπιά της παιδείας.

Η οικονομική πτυχή της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης έχει ιδιαίτερη σημασία καθώς το οικονομικό κόστος αντανακλά στη δυνατότητα εφαρμογής και βιωσιμότητας της προσπάθειας. Αν και οι διαπιστώσεις, προτάσεις και εισηγήσεις που υπάρχουν σε κάθε ενότητα της ΕΕΜ κινούνται σε ορθολογικά πλαίσια και αποτελούν προϊόν επισταμένης διερεύνησης, η απουσία των οικονομικών επιπτώσεων της προτεινόμενης εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης στερεί τον αναγνώστη ένα βασικό στοιχείο για την αξιολόγηση και ιεράρχησή τους. Για παράδειγμα, ποιος είναι δυνατόν να διαφωνήσει ότι η αναβάθμιση της υλικοτεχνικής υποδομής, η δημιουργία νέων θέσεων προσωπικού και εξειδικευμένων αιθουσών διδασκαλίας και η θεσμοθέτηση υποτροφιών για μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές για τους εκπαιδευτικούς βελτιώνουν το εκπαιδευτικό σύστημα; Από την άλλη πόσο πρόθυμα μπορεί κάποιος να δεχτεί αυτές τις μεταρρυθμίσεις αν δεν γνωρίζει τι χρειάζεται να δαπανηθεί για την υλοποίησή τους; Σε μεταρρυθμιστικά προγράμματα της παιδείας άλλων χωρών (Σουηδία «The 1997 Reform», Ηνωμένο Βασίλειο «The five year Strategy for Children and Learners» 2002-2006) υπάρχει αναφορά όχι μόνο στα ποσά που απαιτούνται για να υλοποιηθούν αλλά και από πού είναι δυνατόν να αντληθούν τα ποσά αυτά, ένα ακόμη σημαντικό σημείο που έπρεπε να προβληματίσει την ΕΕΜ.

Η οικονομική πτυχή της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης αποκτά ιδιαίτερη σημασία και λόγω της επισήμανσης της ΕΕΜ ότι στο εκπαιδευτικό σύστημα παρατηρείται οικονομική σπατάλη. Αυτή την επισήμανση ενισχύει και το γεγονός ότι οι συνολικές δαπάνες (δημόσιες και ιδιωτικές) για την παιδεία στην Κύπρο είναι ιδιαίτερα ψηλές σε σχέση με άλλες χώρες της Ευρώπης, όπως αναφέρεται και σε έρευνα της Μονάδας Οικονομικών Ερευνών (ΜΟΕ)*. Όπως φαίνεται στο διάγραμμα πιο κάτω, η Κύπρος είχε τις υψηλότερες συνολικές δαπάνες το 2001 στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με ποσοστό 7,58 του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος.

Δαπάνη για την παιδεία ως ποσοστό του ΑΕΠ

Πηγή: Eurostat, Indicators on Education Finance 2001.

Όπως επισημαίνεται στην έρευνα της ΜΟΕ, αυτό που κυρίως χρειάζεται το εκπαιδευτικό σύστημα στην Κύπρο δεν είναι η απλόχερη έγκριση νέων κονδυλίων, αλλά η ανακατανομή των ήδη υπάρχοντων πόρων ώστε η χρήση τους να είναι περισσότερο αποτελεσματική. Η κατανομή των δημοσίων δαπανών για την παιδεία στην Κύπρο είναι ετεροβαρής από λειτουργικής άποψης, με τους μισθούς του προσωπικού να είναι αυξημένοι σε βάρος της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, των χορηγιών, των κεφαλαιουχικών και άλλων δαπανών των οποίων την ανάγκη ενίσχυσης επισημαίνει η ΕΕΜ.

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση πλήττεται αρνητικά από την ετεροβαρή κατανομή των δημοσίων δαπανών για την παιδεία. Χαρακτηριστικά, η Κύπρος κατατάσσεται στις τελευταίες θέσεις στην Ευρώπη στη δημόσια δαπάνη ανά φοιτητή. Ένα μέτρο που προτείνει η ΕΕΜ προς διόρθωση αυτής της κατάστασης είναι η αύξηση των θέσεων στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και στα δύο υπό ίδρυση πανεπιστήμια (Τεχνολογικό και Ανοικτό). Ωστόσο, και εδώ οι προτεινόμενες μεταρρυθμίσεις γίνονται χωρίς ποσοτική ανάλυση του οικονομικού κόστους και οφέλους, με αποτέλεσμα να μην είναι εμφανής η αναγκαιότητά τους.

Τέλος, για να αναλυθούν οι οικονομικές επιπτώσεις μιας εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης πρέπει αυτές να συνδεθούν με την αγορά εργασίας, επειδή εκεί είναι που κυρίως μετριέται η οικονομική απόδοση της επένδυσης στην παιδεία. Για πολλούς η παιδεία δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται σαν μια οικονομική επένδυση. Αναπόφευκτα, όμως, χωρίς ψηλές οικονομικές αποδόσεις στην αγορά εργασίας δεν θα υπάρχουν οι απαιτούμενοι πόροι για αναβαθμίσεις και άλλες αλλαγές που αυξάνουν το κόστος της παιδείας, όπως αυτές που εισηγείται η ΕΕΜ, όσο αναγκαίες και επιθυμητές και αν είναι αυτές από κάποια άλλη σκοπιά.

* Π. Πασιαρδής, Π. Νεάρχου και Ν. Έμπορα 'Τα Οικονομικά της Παιδείας στην Κύπρο: Κόστος, Ποιοτικά Χαρακτηριστικά και Απόδοση', Δοκίμιο Οικονομικής Πολιτικής 01-04, Μονάδα Οικονομικών Ερευνών, Πανεπιστήμιο Κύπρου, Φεβρουάριος 2004.

Καταναλωτική συμπεριφορά των τουριστών στην Κύπρο

Σωτηρούλα Χατζησπύρου

Η καταναλωτική συμπεριφορά των τουριστών είναι μια πολύ σημαντική παράμετρος για μια χώρα που εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον τουρισμό, όπως είναι η Κύπρος. Τα έσοδα από δαπάνες των τουριστών δεν εξαρτώνται μόνο από τον αριθμό των τουριστών αλλά και από τις δαπάνες κατά τη διάρκεια παραμονής τους στην Κύπρο.

Η ΜΟΕ μελέτησε στοιχεία για τη δαπάνη των τουριστών στην Κύπρο που προέρχονται από τη διεξαγωγή σχετικής έρευνας από τον Κυπριακό Οργανισμό Τουρισμού κατά τη διάρκεια της περιόδου 2000/2001. Η έρευνα καλύπτει 39730 συνεντεύξεις τουριστών (οι πληροφορίες που παρέχονται στη συνέντευξη αναφέρονται σε ένα ή περισσότερα άτομα που ταξιδεύουν μαζί). Από αυτές 33289 αναφέρονται σε τουρίστες που ήρθαν στην Κύπρο αγοράζοντας ταξιδιωτικό πακέτο, ενώ οι υπόλοιπες αναφέρονται σε τουρίστες που ήρθαν στην Κύπρο με δικές τους διευθετήσεις. Η ανάλυση που ακολουθεί αφορά στις δαπάνες τουριστών που ήρθαν με αγορά ταξιδιωτικού πακέτου*, που είναι και οι περισσότεροι σε αριθμό με διαφορά.

Στον πιο κάτω πίνακα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα (οικονομτρικής) εκτίμησης των παραγόντων που προσδιορίζουν τη συνολική δαπάνη των τουριστών, εξαιρουμένου του ποσού που πληρώθηκε για το ταξιδιωτικό πακέτο. Με έντονους χαρακτήρες εμφανίζονται οι στατιστικά σημαντικές παράμετροι.

Όσον αφορά στη χώρα προέλευσης, η σύγκριση γίνεται με την Βρετανία, που εκπροσωπεί τη μεγαλύτερη αγορά. Φαίνεται ότι οι Ρώσοι τουρίστες έχουν 23,4% ψηλότερη δαπάνη από τους Αγγλους, ενώ οι Γερμανοί 47,5% χαμηλότερη.

Βλέποντας τα αποτελέσματα για τον αριθμό των ατόμων που ταξιδεύουν μαζί, εκτιμάται ότι για κάθε άτομο κάτω των 11 χρονών η δαπάνη αυξάνεται κατά 6,7%, ενώ για άτομα μεγαλύτερης ηλικίας η αύξηση είναι γύρω στο 15%-16%.

Όσον αφορά στο σκοπό επίσκεψης, η σύγκριση γίνεται με τους τουρίστες που έρχονται για διακοπές. Αυτοί που έρχονται για άλλους σκοπούς ξοδεύουν συνολικά λιγότερα, πιθανόν διότι αυτοί (π.χ. άτομα που έρχονται για συνέδρια) τείνουν να μένουν λιγότερες μέρες.

Οι τουρίστες που διαμένουν σε ξενοδοχεία 3 και 5 αστέρων τείνουν να έχουν τις σχετικά ψηλότερες

δαπάνες, ενώ σημαντικό ρόλο έχει και το αν συμπεριλαμβάνεται στο τουριστικό πακέτο και η διατροφή. Όπως θα ανέμενε κανείς, αυτό μειώνει αρκετά την υπόλοιπη δαπάνη των τουριστών, κάτι που δείχνει ότι η δαπάνη για διατροφή είναι σημαντικό έξοδο για τους τουρίστες στη διάρκεια της εδώ παραμονής τους.

Οι τουρίστες που διαμένουν σε περιοχές εκτός Λευκωσίας έχουν σχετικά μικρότερη δαπάνη, ιδιαίτερα αυτοί που διαμένουν σε ορεινά θέρετρα και στην Πάφο.

Τέλος, σε σύγκριση με αυτούς που επισκέπτονται την Κύπρο το χειμώνα (και την άνοιξη) οι τουρίστες που έρχονται το καλοκαίρι και το Φθινόπωρο έχουν κατά 16%-18% μεγαλύτερη δαπάνη.

Ανάλυση επιδράσεων στη συνολική δαπάνη

Χώρα προέλευσης	Επίδραση
Ελλάδα	-24.9%
Γερμανία	-47.5%
Σουηδία	-24.7%
Ρωσία	23.4%
Άλλες Ευρωπαϊκές Χώρες	-27.2%
Άλλος κόσμος	-14.5%
Σκοπός επίσκεψης	
Δουλειά	-34.5%
Συνέδριο	-30.1%
Άλλοι λόγοι	-30.6%
Αριθμός ατόμων κατά ηλικία	
Αρ. ατόμων κάτω των 11	6.7%
Αρ ατόμων 12-30	16.1%
Αρ. ατόμων 31 και άνω	14.9%
Είδος καταλύματος	
Τουριστικό χωριό, έπαυλη ή διαμ.	-3.8%
Κατασκήνωση, ξενώνας	5.5%
Άλλο είδος	-6.4%
Ξενοδοχείο 5*	12.8%
Ξενοδοχείο 4*	1.1%
Ξενοδοχείο 3*	20.0%
Διαμέρισμα Κατ Α	2.6%
Διαμέρισμα Κατ Β	5.5%
Διαμέρισμα Κατ Γ	1.1%
Διάρκεια επίσκεψης	2.9%
Όροι διαμονής	
Πρόγευμα	-6.5%
Ημιδιατροφή	-37.3%
Πλήρης διατροφή	-
	106.0%
Τοποθεσία διαμονής	
Πρωταράς	-2.6%
Λάρνακα	-5.0%
Λεμεσός	-3.9%
Πάφος	-13.9%
Ορεινές περιοχές και χωριά	-19.9%
Εποχή επίσκεψης	
Άνοιξη	-1.4%
Καλοκαίρι	16.2%
Φθινόπωρο	18.1%

* Νικολαΐδου Ν., και Σ. Χατζησπύρου 'Παράγοντες που Επηρεάζουν την Καταναλωτική Συμπεριφορά και Ευημερία των Τουριστών στην Κύπρο', Δοκίμιο Οικονομικής Πολιτικής, Μονάδα Οικονομικών Ερευνών, (υπό έκδοση).

Σχόλιο: κρατικά κίνητρα και εταιρικές αποφάσεις

Π. Πασιαρδής και Σ. Χαρουτουγιάν

Τα κίνητρα οικονομικής συμπεριφοράς και ο τρόπος προσδιορισμού ή επηρεασμού τους από την κρατική παρέμβαση είναι σημαντικός παράγοντας οικονομικής ανάπτυξης και σταθερότητας. Το παρόν άρθρο εξετάζει κίνητρα που αφορούν ιδιωτικές εταιρείες.

Φορολογία

Το σύστημα φορολογίας σε μια οικονομία μπορεί να επηρεάσει επιχειρηματικά κίνητρα μέσω διαφόρων καναλιών. Για παράδειγμα, είναι γενικά αποδεκτό ότι η υψηλή φορολογία ενεργεί σαν αντικίνητρο για την προσφορά εργασίας και την ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας. Επίσης, όταν η φορολογία της εργασίας και του κεφαλαίου δεν είναι ομοιόμορφη δυνατόν να προκληθούν στρεβλώσεις στο συνδυασμό που ενδείκνυται για μεγιστοποίηση του προϊόντος. Επομένως, για να είναι οι συντελεστές της παραγωγής (εργασία και κεφάλαιο) δραστηριοποιημένοι στο μεγαλύτερο βαθμό και με τον καλύτερο συνδυασμό, η φορολογία τους πρέπει να είναι όσο το δυνατό πιο χαμηλή και ομοιόμορφη.

Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις η φορολογία τους δυνατόν να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο για ενθάρρυνση (ή αποθάρρυνση) οικονομικών δραστηριοτήτων. Είναι σε αυτή την περίπτωση που η κρατική παρέμβαση γίνεται ιδιαίτερα περίπλοκη, όχι μόνο γιατί η ευχέρεια διαφοροποίησης των συντελεστών της φορολογίας σε μια χώρα περιορίζεται από διεθνείς συμφωνίες αλλά και γιατί συχνά οδηγεί σε αποτελέσματα που είναι αντίθετα από τα αναμενόμενα.

Για παράδειγμα, η ΕΕ δεν επιτρέπει στις χώρες-μέλη της να έχουν χαμηλότερη φορολογία για τις ξένες εταιρείες από αυτή που ισχύει για τις δικές τους. Έτσι, για να ενθαρρύνουν επενδύσεις από το εξωτερικό ορισμένες χώρες έχουν μειωμένη φορολογία για όλες τις εταιρείες. Αυτό, όπως έδειξε το παράδειγμα της Ιρλανδίας (το οποίο προσπαθεί να μιμηθεί και η Κύπρος), δυνατόν να έχει θεαματικά αποτελέσματα για την οικονομία. Ωστόσο, δεν αποκλείεται μια τέτοια πολιτική να έχει τα αντίθετα αποτελέσματα, γιατί δημιουργεί κίνητρα για επενδύσεις χαμηλών αποδόσεων και υπέρμετρη χρήση κεφαλαίου σε βάρος της εργασίας. Το κράτος πρέπει να σταθμίσει τα θετικά και αρνητικά της πολιτικής αυτής, κάτι που δεν είναι εύκολη υπόθεση διότι το συμπέρασμα διαφέρει από περίπτωση σε περίπτωση. Για παράδειγμα, μια πολιτική χαμηλής φορολογίας των κερδών σε χώρα με υψηλή απασχόληση, αλλά χαμηλή παραγωγικότητα (όπως είναι η Κύπρος), ίσως δεν είναι ορθολογική, αφού δεν είναι το επίπεδο αλλά η απόδοση των επενδύσεων που χρειάζεται να αυξηθεί.

Ένα ακόμη παράδειγμα φορολογίας εταιρειών με διαφορούμενα αποτελέσματα είναι η μεταφορά ζημιών από τη μια φορολογική περίοδο στην άλλη. Αυτό θεωρείται μια 'λογική' αντιμετώπιση των επιχειρηματικών κύκλων, αφού με αυτό τον τρόπο μπορούν να γίνουν μεγάλες επενδύσεις χωρίς διαχρονικό κατακερματισμό, καθώς και επενδύσεις υψηλών κινδύνων. Από την άλλη, αυτή η φορολογική διευκόλυνση είναι, επίσης, κίνητρο για επενδύσεις χαμηλών αποδόσεων, αφού έχει ως αποτέλεσμα οι πιο επιτυχημένες εταιρείες, που έχουν λιγότερες περιόδους με ζημιές, να πληρώνουν τελικά ψηλότερο φόρο από ότι οι λιγότερο επιτυχημένες εταιρείες.

Ρύθμιση

Η ρύθμιση του θεσμικού πλαισίου μέσα στο οποίο λειτουργούν οι εταιρείες είναι ένας άλλος σημαντικός τρόπος κρατικής παρέμβασης στην επιχειρηματική δραστηριότητα.

Σε αγορές όπου μια επιχείρηση ελέγχει μεγάλο μέρος της αγοράς, υπάρχει το ενδεχόμενο να χρησιμοποιεί τη δεσπόζουσα θέση της για να πραγματοποιεί υπερκέρδη σε βάρος των καταναλωτών. Οι ρυθμίσεις που συνήθως θεσμοθετούν οι κυβερνήσεις για να περιορίσουν αυτό το φαινόμενο είναι:

- Περιορισμός της αύξησης της τιμής του προϊόντος κάτω του πληθωρισμού (price cap).
- Προσδιορισμός ενός ποσοστού απόδοσης (rate of return regulation), όπου η απόδοση μετριέται σαν ο λόγος του κέρδους προς την κεφαλαιουχική αξία.

Όμως, τα μέτρα αυτά έχουν προβλήματα: ο περιορισμός αύξησης της τιμής δυνατόν να οδηγήσει την επιχείρηση σε μείωση της ποιότητας του προϊόντος, ενώ ο προσδιορισμός ποσοστού απόδοσης δυνατόν να ωθήσει την εταιρεία να υπερεκτιμά το κόστος ή να λειτουργεί με μεγαλύτερο από το ιδανικό κεφάλαιο (Averch-Johnson effect).

Συμπέρασμα

Από τα πιο πάνω προκύπτει ότι η φορολογία και η ρύθμιση των αγορών, ενώ εκ πρώτης όψεως συχνά φαίνονται 'λογικές', δυνατόν να δημιουργούν κίνητρα στις εταιρείες να μην συμπεριφέρονται ορθολογικά, με αρνητικές επιπτώσεις για την οικονομία.

Επομένως, χρειάζεται προσεκτικός σχεδιασμός της φορολογίας και του θεσμικού πλαισίου ρύθμισης της λειτουργίας των εταιρειών για το μέγιστο δυνατό ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης. Η έρευνα του θέματος αυτού είναι στις προτεραιότητες της ΜΟΕ.

Έκδοση βιβλίου

Πάνος Πασιαρδής Προχωρημένα Δημόσια Οικονομικά, Μονάδα Οικονομικών Ερευνών, Πανεπιστήμιο Κύπρου, 2004.

Το βιβλίο αυτό, που είναι αποτέλεσμα μιας πολύχρονης ερευνητικής προσπάθειας και διδακτικής εμπειρίας του συγγραφέα, έρχεται να καλύψει ένα σημαντικό κενό στην ελληνική βιβλιογραφία σε θέματα προχωρημένων δημόσιων οικονομικών. Αυτό γίνεται σε μια εποχή που η δημοσιονομική πολιτική και ο ρόλος του κράτους βρίσκονται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος.

Το βιβλίο απευθύνεται σε μεταπτυχιακούς φοιτητές αλλά και σε άτομα του ευρύτερου δημόσιου τομέα που ασχολούνται με τη διαμόρφωση πολιτικής. Στόχος του συγγραφέα είναι να συμβάλει στην καλύτερη αντίληψη και γνώση του δημοσιονομικού συστήματος και των επιμέρους στοιχείων που το συνθέτουν. Ο αναγνώστης μπορεί να διαμορφώσει μια πιο τεκμηριωμένη άποψη για το ρόλο που διαδραματίζουν τα δημόσια οικονομικά στη σύγχρονη κοινωνία και οικονομία.

Η έρευνα για τη στήριξη της συγγραφής του βιβλίου έγινε με χρηματοδότηση του 'ΟΜΙΛΟΥ ΛΑΙΚΗΣ'.

Νέο Ερευνητικό Πρόγραμμα

Η ΜΟΕ εξασφάλισε χρηματοδότηση για νέο εξωτερικό ερευνητικό πρόγραμμα με τίτλο 'Το Εργατικό κόστος, η Παραγωγικότητα και η Ανταγωνιστικότητα των Διαφόρων Κλάδων της Κυπριακής Οικονομίας', το οποίο χρηματοδοτείται από το ΙΚΕΜ-ΣΕΚ.

Σκοπός του ερευνητικού προγράμματος είναι να εκτιμηθεί η παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα στους διάφορους τομείς της κυπριακής οικονομίας και να συγκριθεί με την παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα αντίστοιχων τομέων Ευρωπαϊκών οικονομιών, για να εξακριβωθεί η θέση της Κυπριακής οικονομίας στην Ευρώπη.

Σε ότι αφορά στη μεθοδολογία, θα χρησιμοποιηθούν δείκτες τύπου 'Total Factor Productivity' για την εκτίμηση της ολικής παραγωγικότητας (total factor productivity) των διαφόρων τομέων οικονομικής δραστηριότητας. Η ανταγωνιστικότητα θα προσεγγιστεί με το μέσο κόστος παραγωγής, θα διασπαστεί στους επιμέρους παράγοντες που την προσδιορίζουν (κεφάλαιο, εργασία, τεχνολογική πρόοδος).

Διεθνές Συνέδριο

Η ΜΟΕ και το Τμήμα Οικονομικών του Πανεπιστημίου Κύπρου έχουν αναλάβει να διοργανώσουν το 62^ο Συνέδριο του Διεθνούς Ινστιτούτου Δημοσιονομικών (International Institute of Public Finance) που θα γίνει το 2006. Το συνέδριο είναι από μεγαλύτερα στον κόσμο με συμμετοχή 400-500 οικονομολόγων τόσο από τον ακαδημαϊκό χώρο όσο και τον ευρύτερο ερευνητικό και δημόσιο τομέα παγκοσμίως. Θα πραγματοποιηθεί στις 28/8/2006 – 31/8/2006, στο ξενοδοχείο Coral Beach στην Πάφο. Περισσότερες λεπτομέρειες θα ανακοινωθούν σε προσεχή τεύχη της 'Οικονομικής Έρευνας'.

Δοκίμια Οικονομικής Πολιτικής

01-04 Πασιαρδής Π., Π. Νεάρχου και Ν. Έμπορα, 'Τα Οικονομικά της Παιδείας στην Κύπρο: Κόστος, Ποιοτικά Χαρακτηριστικά και Απόδοση', Φεβρουάριος 2004.

02-04 Haroutunian S., P. Mitsis and P. Pashardes, 'Using Brochure Information for the Hedonic Analysis of Holiday Packages', March 2004.

03-04 Haroutunian S., and P. Pashardes, 'Structural Fiscal Balance Estimates for the Cyprus Economy', June 2004.

04-04 Χριστοφίδης Λ., και Κ. Κτωρής 'Μακροοικονομικό μοντέλο της Κυπριακής Οικονομίας: Εξαγωγές και Εισαγωγές', Ιούνιος 2004.

Πλήρης κατάλογος των ΔΟΠ βρίσκεται στην ιστοσελίδα www.erc.ucy.ac.cy/publicationsG/publicationsg.html

Δοκίμια Οικονομικής Ανάλυσης

01-04 Μιτσής Π., και Λ. Χριστοφίδης 'Μακροοικονομικό Μοντέλο της Κυπριακής Οικονομίας: Διάσπαση του ΑΕΠ και της Εγχώριας Δαπάνης της Κύπρου από Ετήσια σε Τριμηνιαία Βάση για την περίοδο 1990-2001', Ιούλιος 2004.

Θέσεις Μεταπτυχιακών Συνεργατών στη ΜΟΕ

Η ΜΟΕ προσφέρει ευκαιρίες απασχόλησης σε απόφοιτους πανεπιστημίων με μεταπτυχιακό τίτλο (M.Sc/Ph.D.) στα Οικονομικά και επαρκείς γνώσεις Οικονομετρίας. Βασικά προσόντα είναι η υψηλή ακαδημαϊκή επίδοση του υποψηφίου και η ποιότητα του πανεπιστημίου από το οποίο αποφοίτησε. Οι ενδιαφερόμενοι προτρέπονται να στείλουν αντίγραφο του βιογραφικού τους στην ηλεκτρονική διεύθυνση της ΜΟΕ, erc@ucy.ac.cy.

Νέα του Τμήματος Οικονομικών

Μ. Στεφανής και Α. Σολομού

Αποτελέσματα Έρευνας Αποφοίτων 1996-2002

Τα πιο κάτω αποτελέσματα προέρχονται από έρευνα η οποία άρχισε τον Αύγουστο του 2003 και τελείωσε τον Αύγουστο του 2004. Η έρευνα αυτή απευθυνόταν σε 350 αποφοίτους του Τμήματος Οικονομικών του Πανεπιστημίου Κύπρου. Συνολικά, απαντήθηκαν 163 ερωτηματολόγια, ή ποσοστό 47%, από το σύνολο των ερωτηματολογίων που είχαν σταλεί.

Τα κύρια αποτελέσματα της έρευνας είναι:

- Το μέσο χρονικό διάστημα ανεργίας μετά το πέρας των σπουδών των αποφοίτων του Τμήματος Οικονομικών του Πανεπιστημίου Κύπρου είναι περίπου 4 μήνες.
- Το 67% των αποφοίτων του Τμήματος Οικονομικών εργοδοτείται στον ιδιωτικό τομέα και κυρίως σε τραπεζικούς οργανισμούς. Το υπόλοιπο 33% των αποφοίτων εργοδοτείται στο δημόσιο και ημικρατικό τομέα, καθώς και στο συνεργατικό κίνημα.
- Το 33% των αποφοίτων πιστεύουν ότι η αγορά εργασίας αξιολογεί θετικά τους αποφοίτους του Πανεπιστημίου Κύπρου. Το υπόλοιπο 67% θεωρεί ότι η αγορά εργασίας αξιολογεί ισότιμα τους αποφοίτους του Πανεπιστημίου Κύπρου.
- Το 61% των αποφοίτων παρακολούθησαν ή παρακολουθούν κάποιο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών.

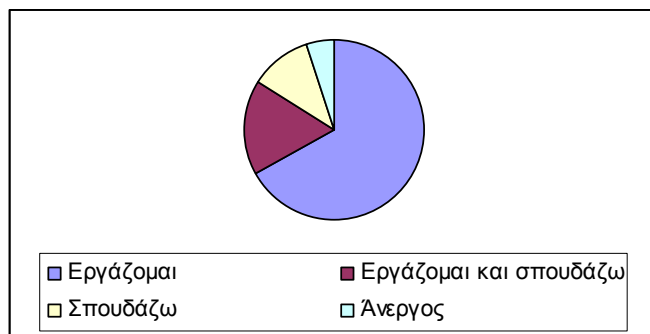
Διδακτορικό στα Οικονομικά	5%
Μεταπτυχιακό	
Οικονομικά	14%
Νομισματικά Οικονομικά	14%
Ευρωπαϊκές Οικονομικές Σπουδές	4%
Οικονομικά και Χρηματοοικονομικά	8%
Business (MBA)	23%
Χρηματοοικονομικά	12%
Management	4%
Άλλο	6%
Επαγγελματικοί τίτλοι	9%

- Το 80% των αποφοίτων του 1996, το 79% των αποφοίτων του 1997 και το 84% των αποφοίτων του 1998 έχει ακαθάριστο μισθό άνω των £750, ενώ ποσοστό 10%, 17% και 21% για κάθε χρονιά αντίστοιχα έχει ακαθάριστο μισθό άνω των £1000.

Τα διαγράμματα που ακολουθούν δείχνουν και κάποιες άλλες πτυχές της έρευνας και των αποτελεσμάτων που εξάγονται:

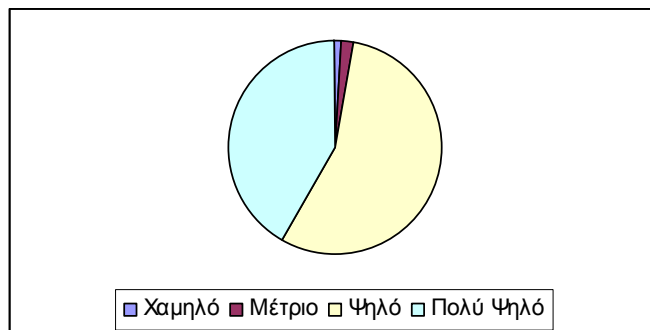
Το πρώτο διάγραμμα δείχνει ότι ένα 5% των αποφοίτων του Τμήματος Οικονομικών παραμένουν άνεργοι, ενώ το 67% δουλεύουν. Το υπόλοιπο 28% είτε σπουδάζει, είτε συνδυάζει σπουδές με εργασία.

Διάγραμμα 1: Κατάσταση αποφοίτων

Το επόμενο διάγραμμα, Διάγραμμα 2, δείχνει τις αντιλήψεις των ίδιων των αποφοίτων για το επίπεδο σπουδών του Τμήματος Οικονομικών του Πανεπιστημίου Κύπρου. Το 97% των αποφοίτων θεωρεί ότι το επίπεδο σπουδών είναι ψηλό (ψηλό ή πολύ ψηλό).

Διάγραμμα 2: Επίπεδο σπουδών

Τέλος, ο πιο κάτω πίνακας δείχνει το επίπεδο του ακαθάριστου μισθού των αποφοίτων του Τμήματος Οικονομικών για κάθε έτος της περιόδου 1996-2002.

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
<£300	0%	0%	0%	0%	0%	4%	0%
£301-£400	0%	0%	0%	0%	0%	0%	7%
£401-£500	10%	0%	0%	9%	0%	8%	14%
£501-£600	0%	0%	0%	9%	13%	24%	17%
£601-£700	10%	17%	11%	14%	29%	16%	10%
£701-£800	25%	8%	26%	23%	21%	4%	4%
£801-£900	20%	29%	16%	14%	8%	8%	0%
£901-£1000	25%	25%	21%	27%	17%	4%	0%
>£1000	10%	17%	21%	0%	4%	0%	0%
n/a	0%	4%	5%	4%	8%	32%	48%

ΜΟΝΑΔΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ – ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

Η Μονάδα Οικονομικών Ερευνών (ΜΟΕ) του Πανεπιστημίου Κύπρου είναι ένας ανεξάρτητος, μη κερδοσκοπικός οργανισμός με στόχο την προαγωγή της επιστημονικής γνώσης στα οικονομικά, κυρίως σε θέματα που ενδιαφέρουν την Κύπρο.

Στην πυραμίδα της διοικητικής ιεραρχίας της ΜΟΕ είναι το Συμβούλιο και το Ακαδημαϊκό Συμβούλιο:

- Το Συμβούλιο απαρτίζεται από εκπροσώπους του Πανεπιστημίου, της Κυβέρνησης και των ιδιωτικών οργανισμών που στηρίζουν οικονομικά τη ΜΟΕ και προτείνει θέματα για έρευνα.
- Το Ακαδημαϊκό Συμβούλιο απαρτίζεται από τους υπεύθυνους των ερευνητικών προγραμμάτων και μεριμνά για τη διεξαγωγή της έρευνας.

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: Γιώργος Χατζηαναστασίου, Σύνδεσμος Εμπορικών Τραπεζών (Γενικός Διευθυντής)

Μέλη: Γεώργιος Θωμάς, Κεντρική Τράπεζα Κύπρου (Ανώτερος Διευθυντής Οικ. Ερευνών και Στατιστικής)
Ελπίδα Κερανού-Παπαηλιού, Πανεπιστήμιο Κύπρου (Αντιπρύτανης Ακαδημαϊκών Υποθέσεων)
Πάνος Πασιαρδής, Μονάδα Οικονομικών Ερευνών (Διευθυντής)
Πανίκος Πούρος, Γραφείο Προγραμματισμού (Γενικός Διευθυντής)
Λένια Σαμουήλ, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων (Γενική Διευθύντρια)
Αντρέας Χαραλάμπους, Υπουργείο Οικονομικών (Διευθυντής Οικονομικών Μελετών και ΕΕ)
Λούης Χριστοφίδης, Τμήμα Οικονομικών (Πρόεδρος)

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: Πάνος Πασιαρδής

Μέλη: Θεοφάνης Μαμουνέας, Μιχαήλ Μιχαήλ, Κρίστης Χασάπης, Λούης Χριστοφίδης

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

Σωφρόνης Κληρίδης

Παναγιώτα Λυσιώτου

Κώστας Χατζηγιάννης

Άντρος Κούρτελλος

Θανάσης Στέγος

ΤΟΜΕΑΣ

Δημόσιος / Νοικοκυριά

Επιχειρήσεις / Μακροοικονομικό Μοντέλο

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Σωτηρούλα Χατζησπύρου, 22892456, s.hajispyrou@ucy.ac.cy

Νικολέττα Πασιουρτίδου, 22892452, n.pashourtidou@ucy.ac.cy

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

Άντζελα Σιεκέρσαββα, 22892429, adangela@ucy.ac.cy

Οι απόψεις που εκφράζονται στα άρθρα του ενημερωτικού δελτίου είναι των συγγραφέων μόνο και δεν αντιπροσωπεύουν αναγκαστικά τη ΜΟΕ.

Η 'Οικονομική Έρευνα' είναι διαθέσιμη και σε ηλεκτρονική μορφή στην ιστοσελίδα της ΜΟΕ, www.erc.ucy.ac.cy.